

Σημείωμα

Το οικονομικό αποτύπωμα των Ουκρανών στην Κύπρο¹.

Το ΔΣΚ έχει εκφράσει τον προβληματισμό του σε σχέση με το γεγονός ότι δεν υφίσταται σαφής εικόνα σε σχέση με τον οικονομικό και κοινωνικό ρόλο που έχει διαδραματίσει η ουκρανική παρουσία στην Κύπρο τα τελευταία δύο χρόνια και δη μετά τη Ρωσική εισβολή

Πέρα από την κοινωνική διάσταση, η οποία δεν εμπίπτει με άμεσο τρόπο στην αποστολή του ΔΣΚ, έχουμε σημειώσει πως το οικονομικό αποτύπωμα του ουκρανικού παράγοντα παραμένει εν πολλοίς άγνωστο, καθώς τα διάφορα τμήματα, υπουργεία και φορείς δεν συνεργάζονται μεταξύ τους, με σκοπό να μοιραστούν ο καθένας την επί μέρους εικόνα που διαθέτει. Συγκεκριμένα, υφίστανται στοιχεία τα οποία είναι μεν ικανοποιητικά ως προς τον όγκο και την ποιότητά τους, είναι όμως περιορισμένου φάσματος. Τέτοια στοιχεία βρίσκονται στο Τμήμα Φορολογίας, στο Υπουργείο Εμπορίου, στο Τμήμα Αλλοδαπών, στο Υπουργείο Εργασίας και στο Γραφείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, στο Invest Cyprus, στο Υπουργείο Παιδείας, και αλλού, **αλλά δεν έχει επιτευχθεί μια σύγκριση ή παράλληλη αξιολόγηση των εν λόγω δεδομένων.**

Υπάρχουν λόγοι να πιστεύουμε πως μια σύγκριση είναι εξαιρετικά σημαντική και θα οδηγήσει σε πιο ξεκάθαρη εικόνα για το οικονομικό αποτύπωμα και τις προθέσεις των ουκρανικής καταγωγής κατοίκων της Κύπρου. Για παράδειγμα, στοιχεία που αφορούν στην καταναλωτική συμπεριφορά, μας οδηγούν στην έντονη υποψία πως σημαντικός αριθμός ουκρανών οι οποίοι θεωρούνται τουρίστες, είναι στην πραγματικότητα κάτοικοι (μόνιμοι ή προσωρινοί) στην Κύπρο, αφού αγοράζουν λευκές συσκευές και οικιακά διαρκή αγαθά. Ο αριθμός αυτός ενδέχεται να φτάνει τις 5,000 άτομα.

Όπως έχουμε σημειώσει παλαιότερα, υφίστανται επίσης έντονοι λόγοι να πιστεύουμε πως, με το τέλος των εχθροπραξιών στην Ουκρανία, κάτι που όλοι ευχόμαστε να γίνει όσο το δυνατόν ταχύτερα, θα ακολουθηθούν έντονες πολιτικές στήριξης της ουκρανικής οικονομίας, περιλαμβανομένης και της ανοικοδόμησης της χώρας και των υποδομών της.

Οι εν λόγω πολιτικές βρίσκονται υπό έντονη ανάπτυξη ανάμεσα σε δυτικές πρωτεύουσες και έχουν ήδη οδηγήσει σε εκτενείς και προχωρημένες προεργασίες από μεγάλο αριθμό

¹ Υφίστανται έντονες ενδείξεις, για την ουκρανική κοινότητα συγκεκριμένα, πως, αρχίζοντας από την περίοδο που ακολούθησε τη ρωσική εισβολή, το μεταναστευτικό κύμα που ακολούθησε έχει δημιουργήσει σημαντικό αποτύπωμα στην κυπριακή οικονομία. Γι' αυτό τον λόγο, το μακροοικονομικό αποτύπωμα της ουκρανικής κοινότητας είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα άλλων κοινοτήτων, κυρίως διότι οι συγκεκριμένοι μετανάστες, σύμφωνα με ισχυρές ενδείξεις, έχουν μεταφέρει μαζί τους και επιχειρήσεις, κυρίως πληροφορίας και τεχνολογίας. Επιπλέον, το ενδεχόμενο μαζικής εξόδου είναι ιδιαίτερα υψηλό για τη συγκεκριμένη κοινότητα και ιδίως για τις επιχειρήσεις που σχετίζονται μαζί της. Για αυτό τον λόγο, επιλέχθηκε η συγκεκριμένη κοινότητα για διερεύνηση.

επιχειρήσεων μεγάλου εκτοπίσματος, οι οποίες, όπως αναφέραμε παλαιότερα, δείχνουν εντονότατα πως προσπαθούν «να πάρουν την role position για την 'επόμενη ημέρα».

Με βάση τα πιο πάνω, το ΔΣΚ έθεσε τα εξής ερωτήματα:

- α) Ποιο είναι το οικονομικό αποτύπωμα της ουκρανικής παρουσίας στην Κύπρο;
- β) Πόσο πιθανή είναι μια ταχεία απώλεια του ουκρανικού παράγοντα από την οικονομία αν οι συνθήκες αλλάξουν στην Ουκρανία, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται για την ανάπτυξη, την απασχόληση και τα κρατικά έσοδα; και
- γ) Ποιες πολιτικές και δράσεις θα μπορούσαν να ληφθούν εκ των προτέρων, ούτως ώστε να μειωθεί ένα δυνητικό «κύμα φυγής» από την Κύπρο, και αν είναι δυνατόν, πώς θα μπορούσαν οι εδώ ουκρανοί επιχειρηματίες να ενθαρρυνθούν ούτως ώστε να επενδύσουν στην Ουκρανία, αλλά να μην μετοικίσουν ή επανεγκατασταθούν μόνιμα στη χώρα τους;

Σημειώσαμε πως το ερώτημα γ), δεν μπορεί να απαντηθεί με ακρίβεια, αν δεν απαντηθούν πρώτα τα ερωτήματα α) και β), καθώς θα λειτουργούσαμε με υποθέσεις και χωρίς να βασίζονται οι όποιοι σχεδιασμοί σε απτά και αξιόπιστα στοιχεία.

Έχοντας αποτύχει στην προσπάθεια να πείσουμε την εκτελεστική εξουσία να μαζέψει τα υφιστάμενα δεδομένα και στοιχεία σε κεντρική τράπεζα πληροφοριών η οποία θα μπορούσε να ενημερώσει την όποια λήψη μέτρων, και επιμένοντας πως το ενδεχόμενο μαζικής εξόδου του ουκρανικού παράγοντα από την Κύπρο αποτελεί σημαντικό δυνητικό κίνδυνο για την οικονομία, έχουμε προχωρήσει σε μια προσπάθεια εντοπισμού και αξιολόγησης των συνθηκών που αφορούν στα πιο πάνω ζητήματα.

Το ΔΣΚ έχει αναθέσει στην εταιρεία IMR/University of Nicosia της διεξαγωγή έρευνας, στα αποτελέσματα της οποίας αναφερόμαστε πιο κάτω. Η συγκεκριμένη εταιρεία επιλέχθηκε με απευθείας ανάθεση, με κύριο κριτήριο τον σημαντικό όγκο ερευνών που έχει διεξάγει με δείγματα που αφορούν στην ουκρανική κοινότητα και λαμβάνοντας υπόψη πως η διασφάλιση ικανοποιητικού και αντιπροσωπευτικού δείγματος για τη συγκεκριμένη κοινότητα, είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

Σημειώνω πως η έρευνα έχει ακολουθήσει εκτενή και αυστηρά μέτρα ελέγχου της ποιότητας δεδομένων, με στόχο αυτά να είναι κατά το δυνατόν ακριβή και αξιόπιστα. Ωστόσο, σημαντικά προβλήματα στην διαμόρφωση του δείγματος, καταδεικνύουν πως, **το πρώτο από όλα τα συμπεράσματα είναι πως απαιτείται περεταίρω έρευνα και πως τα απτά διοικητικά στοιχεία που υπάρχουν, αλλά είναι κατακερματισμένα ανάμεσα σε τμήματα και υπουργεία, θα μπορούσαν να δώσουν πιο ακριβή εικόνα.**

Σε κάθε περίπτωση, και με γνώση των μεθοδολογικών μέτρων που λήφθηκαν, η γενική εικόνα που διαμορφώνεται είναι ξεκάθαρη.

Παρόλο ότι τα ποσοστά που αναφέρουμε πιο κάτω είναι ενδεικτικά, διαμορφώνουν μια σαφή εικόνα:

1. Ο αριθμός των ουκρανών που βρίσκονται στη Κύπρο είναι πιθανότατα μεγαλύτερος από εκείνον που δείχνουν τα επίσημα στοιχεία. Αυτό σημειώνεται διότι εκτιμάται πως σημαντικός αριθμός θεωρούνται τουρίστες αλλά καταδεικνύουν καταναλωτική συμπεριφορά κατοίκου.
2. Ο όγκος (77%) έχει μετοικήσει στην Κύπρο το 2022 ή αργότερα, με κύριο κίνητρο τη ρωσική εισβολή. Σημαντικό δεδομένο για τα δημόσια οικονομικά είναι πως σχεδόν 80% δηλώνουν φορολογικοί κάτοικοι Κύπρου.
3. Η ουκρανική κοινότητα στην Κύπρο είναι οικονομικά δραστήρια και η επίδρασή της είναι μάλλον υποτιμημένη, με 35% των ατόμων και 44% των επιχειρήσεων να δραστηριοποιούνται στον τομέα της τεχνολογίας, όπου αυξήθηκαν απότομα και μαζικά οι κυπριακές εξαγωγές και η προστιθέμενη αξία μετά το 2022. Άλλοι τομείς δραστηριότητας είναι επίσης το εμπόριο, ο πολιτισμός και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες.
4. Όσον αφορά στην απασχόληση, το 44% των εν Κύπρω ουκρανών είναι μισθωτοί πλήρους απασχόλησης, ενώ το 12% δηλώνουν αυτοεργοδοτούμενοι. Ένα σημαντικό 5% δηλώνει «επενδυτής ή διευθυντής».
5. Η ουκρανική κοινότητα στην Κύπρο περιλαμβάνει άτομα από όλες τις εισοδηματικές ομάδες, αλλά ως σύνολο έχουν υψηλότερα εισοδήματα από τον εγχώριο μέσο όρο: Σχεδόν το 1/3 (28%) λαμβάνουν έσοδα μεταξύ 35,000 και 75,000, με ένα επιπλέον 6% άνω των 75,000 ευρώ. (Με 15% να μην απαντούν).
6. Υφίσταται ικανοποιητική ενσωμάτωση με την κυπριακή οικονομία, αλλά με σημαντικά περιθώρια αύξησης. Τα 2/3 δηλώνουν πως συνεργάζονται με κυπριακές επιχειρήσεις, ενώ το ίδιο ποσοστό δηλώνει πως εντός Κύπρου βρίσκεται η τροφοδοσία τους. Σημαντικό δεδομένο επίσης είναι πως το 1/3 δηλώνουν πως απασχολούν κύπριους.
7. Πέρα από την προστιθέμενη αξία και τη φορολόγησή τους, ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό που προσεγγίζει το 80% δηλώνουν πως δαπανούν άνω του 50% των εισοδημάτων τους εντός Κύπρου. Ωστόσο, το ίδιο εύρημα αποτελεί σημαντικό δείκτη για τις επιστροφές χρημάτων (remittances) προς την Ουκρανία.
8. Οι πλουσιότεροι ουκρανοί (εισόδημα άνω των 75,000 ευρώ), δαπανούν λιγότερο από το εισόδημά τους εντός Κύπρου: Το 29% δηλώνουν πως εδώ δαπανούν άνω του 75% των εισοδημάτων τους στην Κύπρο, με τον γενικό μέσο όρο να βρίσκεται στο 54% του πληθυσμού. Το στοιχείο υπονοεί και εντονότερη ενεργή σχέση με την Ουκρανία.

9. Το 14% των ουκρανών έχει επενδύσει εντός Κύπρου. Εξ αυτών, το 74% σε ακίνητα. Ωστόσο, δεν είναι αμελητέες οι επενδύσεις στην πληροφορική (11%), το εμπόριο (14%), χρηματοοικονομικές υπηρεσίες (14%) και τη φιλοξενία (9%).

Τα πιο πάνω ευρήματα μας οδηγούν στο συμπέρασμα πως το οικονομικό αποτύπωμα της ουκρανικής κοινότητας στην Κύπρο είναι πιθανότατα υποτιμημένο και πως έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη, στην ενίσχυση των εξαγωγών (κυρίως στον τομέα της πληροφορικής και τεχνολογίας) αλλά και στην ενίσχυση των κρατικών εσόδων. Σε σχέση, δε, με τα εισοδηματικά επίπεδα της κοινότητας, όπου το 35% λαμβάνουν κάτω των 35,000 ευρώ, σημειώνουμε πως τα μορφωτικά επίπεδα είναι ιδιαίτερα υψηλά: 23% κατέχουν πανεπιστημιακό πτυχίο, 37% μεταπτυχιακό και 5% κατέχουν διδακτορικό. Σε συνδυασμό και με το εύρημα πως η αναγνώριση πτυχίων αποτελεί ένα από τα σημαντικά προβλήματα της κοινότητας, η υποαπασχόληση είναι εξαιρετικά πιθανή ανάμεσα στους εδώ ουκρανούς, κάτι που συμβάλλει δυνητικά και στην πρόθεση επιστροφής.

Όσον αφορά στην πρόθεση επιστροφής πιο συγκεκριμένα, βρίσκουμε πως το 30% του δείγματος δηλώνει πως δεν είναι ιδιαίτερα πιθανή η παραμονή τους στην Κύπρο. Το εν λόγω ποσοστό είναι χαμηλότερο από αντίστοιχες έρευνες που διεξήχθησαν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Γερμανία, Πολωνία, Τσεχία κ), όπου όμως υφίσταται και δημογραφική διαφοροποίηση.

Το δημογραφικό με την υψηλότερη πρόθεση παραμονής, αφορά στα στελέχη μεσαίου εισοδήματος, 35,000 με 75,000 ευρώ, όπου το 24% δηλώνει πως οπωσδήποτε θα παραμείνει στην Κύπρο και ένα επιπλέον 66% να δηλώνει πως «πολύ πιθανόν» να παραμείνει.

Ωστόσο, την ίδια ώρα σημειώνουμε πως το δημογραφικό με την υψηλότερη πρόθεση επιστροφής, αφορά στους ουκρανούς υψηλού εισοδήματος, άνω των 75,000 ευρώ, γεγονός που θα πρέπει να προβληματίσει αφού πιθανότατα να επηρεάσει και τα στρώματα μεσαίου εισοδήματος μέσα από την απασχόληση. Ανάμεσα στο συγκεκριμένο δημογραφικό, το 44% δηλώνουν χαμηλή πρόθεση παραμονής («not likely»).

Όσον αφορά στους λόγους για τους οποίους επιθυμούν να επιστρέψουν, το ¼ του δείγματος δηλώνουν πως δεν έχουν ξεκάθαρο λόγο, ενώ η επανένωση με την οικογένειά τους, αναφέρεται από το 18% του δείγματος. Ένα 11% δηλώνουν οικονομικούς λόγους.

Με βάση τα πιο πάνω, αλλά και με δεδομένες τις εγγενείς αδυναμίες του δείγματος της έρευνας η οποία κάλυψε 500 άτομα με ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια, θεωρούμε πως επιπλέον διερεύνηση των τριών ερωτημάτων που θέσαμε, είναι επιβεβλημένη.

Προκαταρκτικά, όμως, ως σαφή συμπεράσματα θεωρούμε τα εξής:

- Το **οικονομικό αποτύπωμα του ουκρανικού παράγοντα είναι σημαντικό** και αποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για την ανάπτυξη και τα κρατικά έσοδα την περίοδο 2022-2025. Πιθανότατα να είναι, δε, υποτιμημένο.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

δημοσιονομικό συμβούλιο
fiscal council

- Το **ενδεχόμενο μαζικής και ταχείας εξόδου** ενός σημαντικού ποσοστού, περίπου 25% ή και περισσότερων ουκρανών μέσα σε μερικούς μήνες μετά την λήξη του πολέμου, είναι αρκετά πιθανό και πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω.
- Ένα τέτοιο σενάριο πιθανόν να έχει **σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις** για την ανάπτυξη αλλά και για τα κρατικά έσοδα.
- **Επιπλέον έρευνα**, με μεγαλύτερα δείγματα, σε συνδυασμό και με την αξιοποίηση των διοικητικών στοιχείων που κατέχει η Δημοκρατία αλλά είναι κατακερματισμένα σε διάφορα υπουργεία και τμήματα, είναι μάλλον κατεπείγουσα.
- Μια καλύτερη **αξιοποίηση μιας πιο ξεκάθαρης εικόνας**, θα επιτρέψει την έγκαιρη διαμόρφωση πολιτικών και κινήτρων, με κύριο στόχο να ενθαρρυνθούν οι εν Κύπρω Ουκρανοί, **αντί να μεταφέρουν τις εδώ επιχειρήσεις τους πίσω στην Ουκρανία, να προβούν σε ΑΞΕ από την Κύπρο προς στη χώρα τους**. Μια τέτοια πολιτική, αν διαμορφωθεί στη βάση στοιχείων και επιτύχει, όχι μόνο θα αποτρέψει σημαντικό κίνδυνο για την οικονομία, αλλά μπορεί δυνητικά να μετατρέψει τον κίνδυνο ακόμα και σε ευκαιρία.

Δημοσιονομικό Συμβούλιο Κύπρου

14 Απριλίου 2025